

عنوان مقاله:

ساختار تاریخی شهرهای اسلامی ماوراءالنهر بر اساس اسناد وقفی (قرن 9-8 ق)

محل انتشار:

نخستین همایش ملی باستان شناسی و تعامل آن با علوم وابسته (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 12

نویسنده:

مهناز رحیمی فر - کارشناس مسول متون میدان امام خمینی، نیش خیابان سی تیر، مقابل موزه ملی ایران، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، پژوهشکده کتیبه ها، زبان و گویش

خلاصه مقاله:

اسناد کاغذی برجای مانده از دوران مختلف اسلامی، مدارک ارزشمند تاریخی می باشند. به ویژه در سال های اخیر علم سندشناسی در کشف واقعیات تاریخی و باستانشناختی نقش موثری داشته است. و با بررسی و تجزیه محتوایی آنها می توان به اطلاعات بسیاری دست یافت. وقف نامه ها یکی از این مدارک و اسناد می باشند. وقف با اهداف خیرخواهانه، همواره در شرایط مختلف در حفظ مصالح عمومی بسیار موثر بوده است. وجود بسیاری از مساجد و مدارس علمی و تامین هزینه های آنها از طریق موقوفات، زمینه ارتقای مذهبی-اجتماعی-علمی- فرهنگی را در جامعه فراهم آورده است. ایجاد حمام ها، کاروانسراها، مراکز بهداشتی و پل ها و سایر مراکز خیریه، همه از طریق وقف کمک موثری در جهت رفاه عمومی و توسعه اقتصادی بوده است. ساخت این اماکن گذشته از اقدام به امور خیر، در منظر شهری و غیر شهری تأثیر بسزایی داشته است. در این مقاله سعی گردیده با بهره گیری از منابع کتابخانه ای و برخی اسناد تاریخی دیجیتال، و رویکرد پژوهش تفسیری- تاریخی و با استفاده از روش تحلیل محتوایی برخی از وقف نامه ها، به بررسی پیشینه تاریخی برخی از شهرها در بستر زمانی قرن 9-8 ق و در محدوده جغرافیایی خراسان و ماوراءالنهر پرداخته شود. و با توجه به گستردگی وقف و وجود تعداد قابل توجه واقفان و وقف نامه ها، به صورت موردی، برخی از وقف نامه های خواجه عیبدالله احرار یکی از واقفان بزرگ منطقه را با تاکید بر شهر سمرقند، اثرات وقف را در ترکیب بندی عناصر شهری، موردتحلیل قرار دهد. نتایج حاصل از این تحقیق علاوه بر آن که نشانگر اهمیت و نقش وقف نامه ها و اسنادوقفی به عنوان یکی از منابع دست اول تاریخی می باشد، توجه واقفان به ساخت بناهای مذهبی، فرهنگی و اقتصادی، از جمله مساجد، مدارس، خانقاه ها، بازارها، دکان ها و... سبب گردیده که وقف، درتغییر مناظر شهری به ویژه در معماری شهری و برون شهری شهرهای معروف ماوراءالنهر چون سمرقند نقش بسزایی داشته باشد.

کلمات کلیدی:

اسناد وقفی- ماوراءالنهر- مناظر شهری- خواجه عیبدالله احرار- سمرقند

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/949837>

